

Tisková zpráva

Dětské domovy brzy opustí tisícovka dětí. Jsou na odchod do běžného života připraveny?

Výsledky výzkumu agentury Ipsos exkluzivně představí nezisková organizace Mimo domov ve spolupráci s organizací Letní dům.

16. června 2015, RHA

PRAHA – Každoročně opouští brány dětských domovů zhruba tisícovka dětí poté, co dovrší plnoletosti a nepokračují ve studiu. Nedávný unikátní průzkum agentury Ipsos, který si objednala nezisková organizace Mimo domov, se zabýval obavami a představami dětí před opuštěním dětského domova. Mají před sebou velmi těžký start a málokdo ví, kde většina z nich končí a proč je jejich integrace do společnosti obtížnější.

„Proč končí některé děti z dětských domovů na ulici? Jakou roli v tomto období hraje stát? Pomáhá dětem současný systém? Kdo zasahuje, když nemají kam jít? A jaký je život venku, o kterém ještě v dětském domově mohou jen snít?“ uvádí některé klíčové otázky, které byly položeny v rámci průzkumu **Klára Chábová**, předsedkyně organizace Mimo domov.

Takový průzkum se v prostředí dětských domovů nikdy předtím nerealizoval, jeho iniciátoři ho připravovali dva roky. *„Pracujeme s těmito dětmi již několik let a jsme velmi znepokojeni tím, že není stále vyřešena jejich integrace do společnosti ve chvíli, kdy domov opouští. Systémově u nás nefunguje ani jejich příprava na odchod, ani pomoc po odchodu,“* dodává Chábová.

Průzkum naznačuje, že za neuspokojivým stavem jsou tři hlavní problémy: **nedostatky v systému** a omezené možnosti vzdělání, **nedostatek informací** a **utváření vztahů**, které ve světě mimo dětský domov nemohou obstát. Průzkum vznikl za finanční podpory Nadace Komerční banky – Jistota a hlavním partnerem je nezisková organizace Letní dům. Ta od roku 1997 pomáhá dětem a mladým lidem z dětských domovů překonávat právě toto krizové období po opuštění dětského domova a zprostředkovala rozhovory s mladými lidmi, kteří již odešli.

NA PARTNERSTVÍ ZÁLEŽÍ

Čísla, čísla, čísla...

Letošní školní rok dochází do škol celkem **4314 dětí z dětských domovů**. Z tohoto počtu je před zápisem, tedy budoucích prvňáčků, 417 dětí, povinnou školní docházku letos absolvuje 2455 dětí a učební obor či střední školu navštěvuje 1442 studentů z dětských domovů. Z oslovených respondentů (102 dětí) uvedlo 71 %, že získají po vystudování školy výuční list.

Každoročně dle statistiky MŠMT opouští brány dětských domovů zhruba tisícovka mladých lidí. Toto číslo za posledních pět let mírně klesá, každým rokem odchází asi o 45 osob méně. Počet odchodů je však mírně zkreslený. „*Reálně je to ještě o něco méně, protože do celkového počtu jsou započítány i odchody z jiného důvodu než plnoletost. Například přechod do jiné formy ústavní péče, pěstounské péče či návrat domů. Myslím si, že takových případů ale není více než sto ročně z celkového počtu,*“ říká **Cyrl Zákora** z Letního domu.

Počty odchodů a příchodů dětí z/do DD

Školní rok	Odchody dětí z DD (trvale)	příchody dětí do DD	Počet dětí z DD ve školním roce	Základní škola	Učeliště, Střední škola
2014/ 2015	909	1007	4314	2455	1442
2013/2014	1010	839	4253	2444	1431
2012/2013	1041	1103	4442	2611	1388
2011/2012	1104	974	4451	2642	1413
2010/2011	1140	1074	4628	2789	1431

Zdroj: MŠMT, <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp> (tabulka H2.1.2.1)

A co říká průzkum?

Průzkum byl realizován u 102 dětí v dětských domovech, které opustí domov do jednoho roku, a dále u 27 dospělých, kteří jsou 1-6 let po odchodu z dětského domova. Odhalil očekávaná, ale i překvapivá fakta. „*Chtěli jsme doložit na reálných výpovědích, jak se tyto děti opravdu cítí, čeho se obávají, co od odchodu z dětského domova očekávají a také, co se pak stane, když opravdu odejdou. Pokud se o těchto dětech má rozhodovat a má se jim systémově pomoci, pak je potřeba znát jejich skutečnou situaci. Některá fakta, která jsme v průzkumu zjistili, už známe, potřebovali jsme je mít jen potvrzená. Mnoho dalších poznatků ale vyllynulo až v průběhu rozhovorů s dětmi,*“ vysvětluje Klára Chábová.

Kdo se účastnil průzkumu?

NA PARTNERSTVÍ ZÁLEŽÍ

- 27 respondentů, kteří již vyšli z dětského domova a byli nuceni vrátit se do systému s žádostí o pomoc poté, co jim odchod z dětského domova příliš nevyšel
- 102 dětí, které mají maximálně rok před opuštěním dětského domova a otázkou své budoucnosti se aktuálně zabývají

Co průzkum ukázal?

Na základě výsledků obou částí výzkumu byly identifikovány hlavní problémy, které v současné době komplikují situaci dětem opouštějícím dětské domovy. Tyto problémy sestávají ze tří základních pilířů, které se navzájem prolínají:

1) Nedostatky v systému a vzdělání

Neziskové organizace Mimo domov a Letní dům chtějí upozornit na to, jak neutěšený stav změnit^{*)}. „*Je důležité, aby se s dětmi pracovalo dříve, než čas odchodu přijde - tedy v době, kdy jsou děti stále v prostředí dětského domova a zároveň aby se nastavila i pomoc po odchodu z náhradní péče. Zároveň je potřeba nastavit pomoc po odchodu z náhradní péče. Zde vidíme velice důležitou roli státu, který by měl zajistit jednotný systém s jasným metodickým a personálním řešením této situace,*“ vysvětluje Cyril Zákora.

Dalším důležitým momentem je faktická činnost orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), tedy sociálních pracovníků, kteří vedou jednotlivé kauzy dětí odebraných z rodiny. Oni jsou těmi, kteří mají koordinovat potřebné činnosti v zájmu dítěte nejen před odchodem z DD. „*Dnes to probíhá tak, že má každý takový terénní pracovník 300 dětí v daném kraji, takže každé dítě vidí 1-2x do roka. Návštěva vypadá tak, že jsou děti dotazovány, zda ví, co budou dělat nebo kde budou bydlet. Po většinové odpovědi ne – nevíme, si zprávu poznamenají do formulářů, nechají si potvrdit návštěvu a jdou dál,*“ potvrzuje osobní zkušeností neuspokojivou praxi Klára Chábová.

Děti v naprosté většině případů (71 %) studují obory s výučním listem. Spektrum volených oborů není nijak široké, nejčastěji studovanými obory jsou kuchař/číšník, zedník, prodavač či ošetřovatel. Přitom 40 % dětí jejich plánované dosažené vzdělání nevyhovuje. 57 % respondentů by chtělo pokračovat dalším vzděláváním či rekvalifikačními kurzy. „*Přestože tedy více než polovina dětí před odchodem plánuje studovat dále, reálně tato potřeba po odchodu již často není pocíťována. Po odchodu z DD studuje pouze 1 dítě z deseti, mnohdy se přitom jedná pouze o dostudování započatého studia,*“ dodává Lenka Hanáková z agentury Ipsos.

2) Nedostatek informací a finanční gramotnost

Dětem chybí informace o tom, co všechno je třeba po opuštění DD zařídit, a o co všechno se starat. Zápasí navíc s finanční gramotností, která jim v reálném světě komplikuje situaci.

„Dokud jsou děti v DD, o existenci a službách neziskových organizací toho příliš neví. O jejich práci a případné pomoci se dozvídají až tehdy, dostanou-li se po opuštění DD do problémů,“ přibližuje **Lenka Hanáková**.

Důležitým předpokladem pro úspěšné začlenění do společnosti je finanční gramotnost. Ta však je, i vzhledem k vzdělanostnímu profilu dětí v domovech, spíše slabší. Pouze 13 % dětí uvedlo, že má na dobu po opuštění domova našetřené peníze. Například 64 % dětí odpovědělo, že ví, jaký je rozdíl mezi čistou a hrubou mzdou. Pouze 35 % z nich však dokázalo správně uvést, co tento rozdíl představuje. Stejný počet (36 %) dětí dokázalo vysvětlit, co je to úroková sazba.

3) Vztahy – děti z DD jsou příliš fixované na vychovatelky

Nejčastěji (71 %) se děti svěřují vychovatelkám či kamarádům z dětského domova. Naopak jako velkou oporu necítí rodiče, spolužáky ze školy a ostatní příbuzné (kromě sourozenců). Tento fakt podporuje tvrzení o velké závislosti dětí na vychovatelkách v domově, které často považují za nejbližší osobu. „Velká fixace dětí na tety a strýčky z domovů je přirozená, protože jsou v každodenním kontaktu, mnohdy od útlých dětských let. Problém však nastává po odchodu z domova, kdy se tyto vztahy přeruší,“ popisuje jeden z velkých problémů Klára Chábová. Jak ukázal průzkum, s něčím takovým ale děti, dokud jsou v domově, vůbec nepočítají a domnívají se, že se na vychovatele budou moci v případě nouze obrátit.

O pomoci některé z neziskových organizací, například při zařizování nového bydlení po odchodu z DD, v současnosti nepřemýšlí nikdo z dětí před odchodem. Z odpovědí třetiny respondentů, co domov již opustili, vyplynulo, že bylo nutné využít pomoci neziskových organizací či domů na půl cesty. Z rozhovorů s dětmi v domovech před odchodem však nevyplývá, že s touto variantou počítají.

Co se děje venku, po odchodu z dětského domova?

Výzkum agentury Ipsos se nezabýval pouze situací v domovech samotných, ale sbíral data také mezi těmi, kdo brány dětských domovů před lety opustili. „Předně musím konstatovat, že nebylo vůbec jednoduché takové osoby nalézt a motivovat je k vyplnění dotazníků. Nakonec se nám podařilo díky Letnímu domu shromáždit vzorek 27 respondentů, kteří nám odvyprávěli své příběhy a pomohli nám tak porozumět potřebám, které v době odchodu z DD měli, říká Lenka Hanáková.

Po odchodu mladí lidé řeší nejčastěji téma sociálních dávek. „S těmito záležitostmi se zpravidla obrací na pomoc od neziskových organizací či nadací. Na tyto organizace se obrací také ohledně jednání s úřady či zařizováním dalších formálních záležitostí,“ cituje poznatky z průzkumu Hanáková.

U většiny lidí po odchodu z domova se dále objevovala potřeba spojená se sehnáním levného, podporovaného či krizového bydlení. Pomoc přátel spočívala především v tom, že poskytl

informace o bydlení. Často tímto bydlením byly domy na půl cesty. „*Putovala jsem k různým rodinám, kde mě vzali, někde třeba na týden, někde měli děti, se kterými jsem jim pomáhala za jídlo a spánek,*“ vylíčila svůj příběh po odchodu z domova jedna z respondentek. Ve třetině případů bylo nutné k zajištění bydlení využít pomoci neziskových organizací či domů na půl cesty.

Otázky, jejichž řešení je klíčem k nápravě současného stavu

Děti se přirozeně fixují na vychovatelky. Kdo a jak jim vztah s nimi nahradí, až se systémově po opuštění DD tyto přirozené vazby zpřetrhají?

Jaká má být role sociálního pracovníka ve vztahu k dětem? Jak dosáhnout nějakého standardu v jejich práci?

Proč není v přípravné fázi více využíváno služeb neziskových organizací?

Proč je v dětských domovech tolik dětí, které studují obory s výučním listem?

Více informací a přesná čísla z průzkumu včetně závěrů bude prezentováno na tiskové konferenci. Průzkum vznikl díky finanční pomoci Nadace Komerční banka - Jistota. Partnerem průzkumu je společnost Bageterie Boulevard.

*Poznámka:

Uvedený nevyhovující stávající stav řeší Vláda České republiky svým usnesením ze dne 29. dubna 2015 viz:

<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/tiskove-informace/usneseni-vyboru-pro-prava-ditete-rady-vlady-cr-pro-lidska-prava-ve-veci-sjednoceni-sluzeb-pro-ohrozene-deti-129556/>

Kontakt pro média - tiskový servis:

Roman Hruza, tel. 777 657 511, email: roman.hruza@rha.cz